Suomen Terveydenhoitajaliiton lausunto Sosiaali- ja terveysministeriölle lakiluonnokseen Tartuntatautilain muutokset

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntö 27.9.2020

Viitteet: VN/15739/2020, STM083:00/2020.

Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn turvaaminen

Lakiesitykseen on nyt kirjattu niitä rajoitus- ja hygieniatoimenpiteitä, jotka otettiin käyttöön Valmiuslain voimaan tullessa keväällä 2020 epidemiatilanteen ollessa vahvimmillaan. Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän toimintakyvyn turvaamiseksi viimesijaisesta mahdollisuudesta alueellisesti tai valtakunnallisesti velvoittavasti muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Tämä on perusteltua, jos epidemiatilanne voimistuu huomattavasti ja isot määrät sairastuneista vaativat sairaalahoitoa, jolloin uhkana on terveydenhuoltokapasiteetin riittämättömyys. Välttämättömyysperiaatteen mukaiselle toiminnalle on kuitenkin aina oltava selkeät, vahvat ja tutkittuun tietoon nojaavat perustelut.

Keväällä siirrettiin esimerkiksi ennaltaehkäisevästä työstä henkilöstöä varmuuden vuoksi koronapotilaiden hoitoon, jota ei kaikilla paikkakunnilla edes ollut. Omista tehtävistään siirrettyjä työntekijöitä käytettiin koronan hoitoon perustuen mm. paikkaamaan vanhustyössä olevaa henkilöstöpulaa. Ennaltaehkäisevästä työstä eikä lakisääteisitä palveluista ole syytä supistaa poikkeusoloissakaan. Kuntien, kuntayhtymien ja tulevien maakuntien asukkailla on oikeus terveyspalveluihin ja erityisesti lakisääteisiin palveluihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon muuttaminen poikkeusoloissa pitää perustua epidemiologiseen tilannekuvaan, epidemian vaihearvioon ja muuhun asiantuntijatietoon, jota alueelta saadaan, kuten esityksessä tuodaan esiin. Arvioinnit tulee tehdä harkitusti ja erityisesti epidemiatilanteen voimakkuuden ja levinneisyyden mukaan.

Kustannukset

Lakiehdotuksessa todetaan, että aluehallintovirastojen tai sosiaali- ja terveysministeriön päätöksistä aiheutuvat kustannukset kohdistuisivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuullisille tahoille. Miten varmistetaan, että järjestämisvastuussa olevat tahot, esim. kunnat pystyvät suoriutu-

maan päätösten aiheuttamista kustannuksista? Toimintojen muutoksissa tulisi lisäksi huomioida, miten poikkeustilanteen aikana tekemättä jääneet sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteiset palvelut hoidetaan poikkeustilanteen jälkeen.

Valtio on nyt sitoutunut korvaamaan kunnille vallitsevan korona epidemian välittömästä hoidosta aiheutuneita kustannuksia, mutta kustannukset epidemian vuoksi siirtyneistä tai toteutumatta jääneistä palveluista ovat tälläkin hetkellä jäämässä kuntien vastuulle.

Opetus ja varhaiskasvatus

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kunnalle ja aluehallintovirastolle oikeus päättää toimista koronavirustaudin leviämisen estämiseksi opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Näitä toimia olisivat lasten ja oppilaiden riittävien etäisyyksien ylläpitoon, koronavirustaudin leviämisen estämiseen tähtäävien hygieniakäytänteiden edellyttämiseen sekä tilojen ja pintojen puhdistamiseen liittyvät toimet. Oikeudet ovat perusteltuja, mutta miten käytännössä nämä onnistuvat niin, että ne eivät ole pääasia esimerkiksi luokkatilanteissa. Keskeistä on lasten ja nuorten oppiminen myös poikkeusaikana. Turvavälien pitäminen lapsiryhmissä on käytännössä hankalaa eikä se ole kaikissa kouluissa tai päiväkodeissa kovinkaan hyvin mahdollista. Tilat ovat usein pieniä ja lapsiryhmät isoja ja rinnakkaisia ryhmiä on useita. Pitkän päälle aikataulujen porrastaminen, tehostettu siivoaminen, käsihygienia ja turvaväleistä huolehtiminen voivat unohtua tai käydä raskaiksi toteuttaa. Niistä saattaa tulla myös ”uusi normaali”. Saamme hyvää tutkimustietoa, miten ko. järjestelyt kouluissa ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä onnistuvat ja onko niillä mahdollisesti vaikutusta lasten kehitykseen tai oppimistuloksiin. Perusopetuksen muutoksissa on huomioitava oppilaan oikeudet sekä mahdollisuudet oppilashuoltolain mukaisiin oppilashuollon palveluihin poikkeustilanteesta huolimatta.

Velvoittavat hygieniatoimenpiteet

Ehdotuksena on, että yleiset hygieniatoimenpiteet olisivat velvoittavia kaikissa asiakastiloissa. Ko. toimenpiteitä ei varmasti noudatettaisi edes nykyisessä mittakaavassa, jos ne eivät olisi velvoittavia. Velvoittavuus on tärkeä vaade. Samoin yritysten/kulttuurilaitosten kohdalla lain velvoittavuus järjestää toiminta lähikontaktit estävällä tavalla eli asiakaspaikkoja/asiakasmääriä vähentämällä on oleellista epidemiatilanteen voimistuessa. Mikäli hygieniatoimenpiteet säädetään velvoittaviksi, on tärkeää varmistaa vähävaraisten ja haavoittuvassa elämäntilanteessa olevien ohjaus sekä suojainten saanti, mikäli ohjeistuksia esim. suojainten käytöstä annetaan tartuntatautilakiin perustuen.

Poikkeustilanne siihen liittyvine säädöksineen lisää tutkitusti ihmisten tuen tarvetta, miten tämä voidaan lainsäädännössä huomioida?

Helsinki 27.9.2020

Tiina Mäenpää
Puheenjohtaja
Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry

Aija Saarinen
Kehittämispäällikkö
Suomen Terveydenhoitajaliitto STHL ry